

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Informacja naukowa w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego : zapytania informacyjne i użytkownicy

Author: Jadwiga Witek

Citation style: Witek Jadwiga. (2008). Informacja naukowa w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego : zapytania informacyjne i użytkownicy. W: M. Kyler, D. Pawelec (red.), "Biblioteka otwarta : wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego" (S. 105-116). Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Informacja naukowa w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego. Zapytania informacyjne i użytkownicy

Wśród rozlicznych zadań biblioteki naukowej, jaką jest Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego¹, jedno z ważniejszych to prowadzenie działalności informacyjnej, której celem jest pomoc, udzielana czytelnikom, w dotarciu do potrzebnych im wiadomości, koniecznych w realizowanym procesie badawczym czy edukacyjnym. Działalność informacyjna biblioteki to szeroko rozumiana działalność o charakterze usługowym, z założenia i w realizacji – *non profit*. Jest ściśle związana z procesem informowania, na który składa się gromadzenie (dokumentowanie) źródeł oraz rozpowszechnianie informacji wśród użytkowników.

Genezą powstania komórki informacyjnej BUŚ, wspomagającej działania akademickie Uniwersytetu Śląskiego, stała się myśl stworzenia jednostki, która zaspokoiłaby potrzebę usprawnienia procesów badawczych i edukacyjnych, zwłaszcza w aspekcie wyszukiwania, organizowania i udostępniania źródeł wiadomości o rozwoju nauki w Polsce i na świecie. Władze Uczelni odpowiadając na postulaty, płynące ze środowiska naukowego oraz realizując zarządzenie ministra szkolnictwa wyższego, powołały w 1972 r. Oddział Informacji Naukowej².

¹ W dalszej części artykułu pełną nazwę zastąpiono skrótem BUŚ.

² Zob. J. Ratajewski, A. Puzio: *Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (1968–1970)* W: *Biuletyn Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego za rok 1972*. Katowice 1973, s. 55–62; *Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 stycznia 1964 roku (DP-III-7/2/64) w sprawie zatwierdzania struktury organizacyjnej bibliotek głównych szkół wyższych, podległych Ministrowi Szkolnictwa Wyższego*. Dz. Urz. Min. Szk. Wyż. Nr 1 poz. 6; W. Dziadkiewicz: *Struktury organizacyjne bibliotek akademickich – odbiciem zmian*. W: *Badania porównawcze polskich bibliotek naukowych. Materiały z konferencji 19–21 września 2001*. Oprac. red. A. Sokołowska-Gogut. Kraków 2001. s. 141–155.

Teoria i praktyka informacji naukowej różnicuje formy usług informacyjnych. Jedną ze składowych jest informacja indywidualna, adresowana do konkretnego użytkownika, w odpowiedzi na formułowane przez niego zapytanie. Opiera się na bezpośrednim kontakcie z czytelnikiem. Może nią być informacja ustna i telefoniczna oraz każda pisemna realizacja kwerendy. Nadrzędna idea przyświecająca działaniom informacyjnym biblioteki to pomoc w dotarciu do poszukiwanej wiedzy, wskazania jak poruszać się w narastającym gąszczu źródeł informacji, zwłaszcza współcześnie, gdy wiedza i technika dostarczają nowych narzędzi, służących do gromadzenia, opracowania, wyszukiwania i przedstawiania informacji.

Dokumentacja prowadzona w OIN pozwala prześledzić, w jaki sposób procesy informacji naukowej wpływały na rozwój nauki i kształcenie akademickie w otoczeniu BUŚ³.

Zapytania informacyjne

Zależnie od aspektów, według których tzw. informacja indywidualna jest rozpatrywana, kryterium podziału stanowić mogą: cechy formalne udzielanych informacji, tematyka, kategorie odbiorców, sposób przekazu, rodzaj wykorzystanych źródeł oraz ilość czasu zużytego na przygotowanie odpowiedzi informacyjnej⁴.

Rodzaje zapytań informacyjnych

Forma informacji indywidualnej wynika bezpośrednio z konkretnych potrzeb informacyjnych użytkowników. Decydują one o utworzeniu zapytania informacyjnego, a w konsekwencji stanowią podstawę instrukcji wyszukiwawczej. Określają rodzaj i tematykę informacji będącej dla użytkownika zbiorem cech relewantnych⁵, czyli optymalną odpowiedzią informacyjną.

Od początku działania OIN, ujmowano w rocznych sprawozdaniach dane o liczbie i rodzaju zapytań informacyjnych oraz o zrealizowanych kwerendach. Do 1975 r. sprawozdania zawierały szczegółowe informacje z wyodrębnieniem danych o formie pisemnej i ustnej udzielanych informacji, a w latach 1979–1985 uwzględniano podział na informację miejscową i tele-

³ Dokumentację działalności informacyjnej stanowią sprawozdania z pracy OIN za lata 1974–2007. Źródłem w zakresie analizy tematyki kwerend są: archiwum korespondencji OIN BUŚ oraz baza zapytań z serwisu „Zapytaj bibliotekarza”. Wymienione materiały zostały opracowane przez pracowników Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego.

⁴ Por. *Bibliotekarstwo*. Red. Z. Żmigrodzki. Warszawa 1998, s. 211.

⁵ Por. *Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych*. Oprac. B. Bojar. Warszawa 2002, s. 307.

foniczną. Nie zachowały się informacje o liczbie zrealizowanych kwerend z pierwszych lat działalności Biblioteki. W 2001 r. zaprzestano rejestracji zapytań bibliograficznych, bibliotecznych i rzeczowych, ponieważ statystyka nie oddawała rzeczywistego czasu pracy poświęconego na realizację poszukiwań. Wprowadzono tzw. zeszyty kwerend bibliograficznych, a od 2002 także tematycznych, w których odnotowuje się informacje o tym dla kogo są wyszukiwane informacje, także o wykorzystanych źródłach i przeznaczonym na poszukiwania czasie pracy.

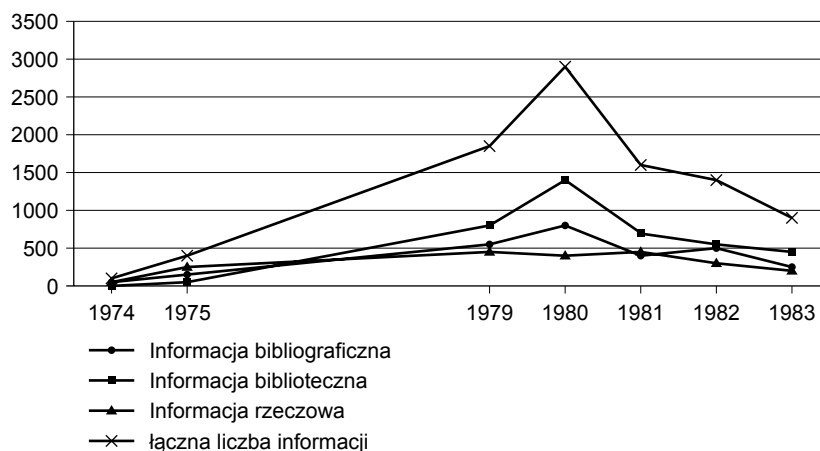
Zapytania informacyjne decydowały o formie poszukiwań i postaci samej informacji. W zakresie informacji bibliotecznej było to ustalanie miejsca przechowywania poszukiwanych książek i czasopism, na podstawie posiadanych drukowanych katalogów centralnych bądź katalogów i wykazów poszczególnych bibliotek oraz informacji z Katalogów Centralnych Biblioteki Narodowej. Większość danych ustalono dla potrzeb wypożyczalni międzybibliotecznej.

Kolejnym rodzajem jest informacja bibliograficzna obejmująca poszukiwanie literatury na określony temat, ustalanie bądź uzupełnianie danych bibliograficznych, uściślanie nazwisk autorów i wydawców, rozwiązywanie skrótów tytułów czasopism, nazw instytucji itp.

Informacje rzeczowe dotyczyły najczęściej adresów instytucji naukowych, faktów biograficznych ludzi nauki, rzadziej pytano o dane encyklopedyczne czy terminologiczne. Stałym elementem działalności informacyjnej jest udzielanie informacji katalogowej.

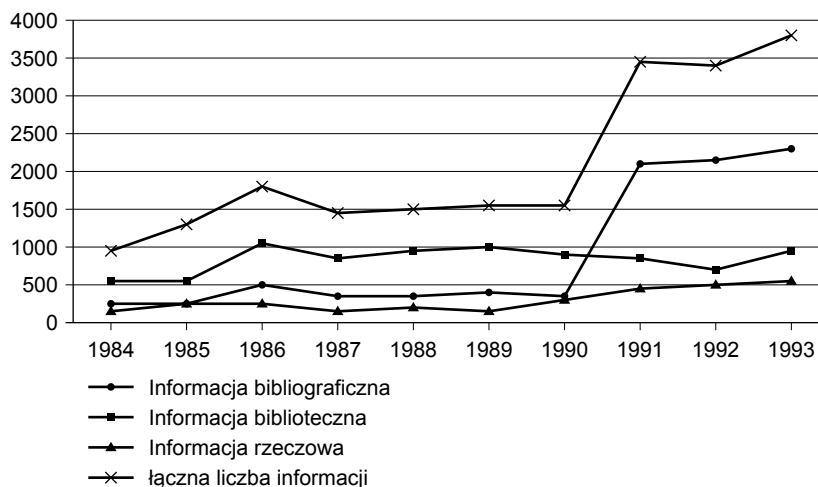
Poniżej przedstawiono obrazowe ujęcie liczby informacji bibliograficznych, bibliotecznych i faktograficznych, udzielonych w latach 1974–2000.

Wykres 1. Liczba udzielonych informacji w latach 1974–1983

Obserwowany od 1976 r. blisko pięciokrotny wzrost informacji w porównaniu z rokiem 1975, wiąże się z faktem rozsyłania tzw. komunikatów kierunkowych, adresowanych imiennie do pracowników naukowych Uniwersytetu Śląskiego. Zawierały one informacje na temat działalności usługowej Biblioteki oraz wykazy najnowszych nabytków. Kolejne lata charakteryzowało znaczne rozwiniecie działalności informacyjnej. Zwiększa się liczba użytkowników, co miało wyraźny wpływ na wzrost zapotrzebowania na informacje. Zaznaczył się też dotkliwie niedobór pracowników. Przeważały informacje bibliograficzne, stanowiące nawet 50% sumy wszystkich poszukiwań.

Wykres 2. Liczba udzielonych informacji w latach 1984–1993

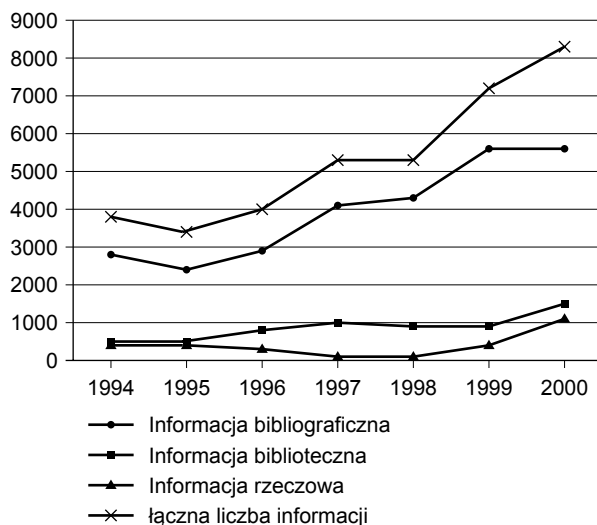

W drugiej połowie lat 80-tych liczba informacji utrzymuje się na stałym poziomie ok. 1500 udzielonych informacji. Warto zauważyć zmianę w proporcjach oraz ilości poszukiwań na początku lat 90-tych. W 1991 r. wzrosła liczba udzielanych informacji, głównie bibliotecznej.

Od 1995 r. obserwuje się stały wzrost liczby udzielanych informacji, co należy wiązać z komputeryzacją i automatyzacją procesów informacyjnych oraz z coraz powszechniejszym wykorzystywaniem elektronicznych źródeł informacyjnych. Dostęp do zasobów internetowych oraz do zróżnicowanych tematycznie i formalnie baz danych spowodował konieczność szkolenia użytkowników w zakresie korzystania z tych zasobów. Nadal najwięcej opra-

cowuje się informacji bibliotecznej. Kilkakrotny wzrost liczby ustalonych lokalizacji w 1995 r. w stosunku do okresu sprzed 1990 zapoczątkował trwałą tendencję zarówno w zakresie zapotrzebowania, jak i realizacji informacji bibliograficznej. Na tendencję wzrostową wpłynęło wdrożenie sieciowego systemu rozpowszechniania baz danych na CD-ROM (Info Ware) oraz wprowadzenie dostępu do baz demonstracyjnych. Wzrost liczby informacji w OIN w kolejnych latach wynika ze zwiększonego dostępu i wykorzystania elektronicznych źródeł informacji, dostępnych w BUŚ. Od 1996 r. OIN BUŚ przeprowadza analizy cytowań na życzenie użytkowników.

Wykres 3. Liczba udzielonych informacji w latach 1994–2000

Przedstawione omówienie dotyczy informacji ustnych, udzielanych bezpośrednio lub telefonicznie. Oczywiście dane liczbowe nie odzwierciedlają nakładu pracy i czasu poświęconego opracowaniu odpowiedzi informacyjnych. Ponadto wymienione typy informacji są jedynie częścią szerokiego spektrum usług informacyjnych BUŚ. Przykładem może być zestawienie informacji udzielonych w OIN w 2005 r.

Tabela 1. Rodzaje i liczba informacji udzielonych w 2005 r.

Rodzaj informacji	Liczba
Lokalizacja dokumentów w innych bibliotekach	3485 pozycji bibliograficznych, w tym 1516 czasopism i 1969 książek
Informacja rzeczowa, bibliograficzna i biblioteczna	Rejestracja tego typu zapytań została zaniechana ze względu na to, że nie odzwierciedla rzeczywistego czasu pracy poświęconego na przygotowanie odpowiedzi
Kwerendy katalogowe	273 zapytań z innych bibliotek dot. naszych zbiorów
Kwerendy dotyczące szczegółowych poszukiwań literaturowych	67, analizy cytowań: 7 (kwerendy na zlecenie pracowników UŚ i innych instytucji naukowych [ŚlAM, GIG]), sprawdzania wskaźnika Impact Factor: 7 kwerend.
Serwis „Zapytaj bibliotekarza”	366 zapytań
Ankiety	5

Kwerendy pisemne

W sprawozdaniach OIN odnotowuje się informację o realizowanych kwerendach pisemnych. Są to tematyczne zestawienia bibliograficzne, opracowywane dla użytkowników indywidualnych oraz polskich i zagranicznych instytucji⁶.

Tabela 2. Kwerendy pisemne (1975–2007)

Lata	Kwerendy (dla pracowników naukowych UŚ i na zamówienie z zewnątrz)	Lata	Kwerendy (dla pracowników naukowych UŚ i na zamówienie z zewnątrz)	Lata	Kwerendy (dla pracowników naukowych UŚ i na zamówienie z zewnątrz)
1	2	3	4	5	6
1975	5	1989	10 (716 pozycji)	2002*	71
1978	10	1990	13	2003	81
1979	32	1991	24	2004	87

⁶ Zestawień tematycznych nie opracowuje się dla magistrantów, którzy są zobowiązani do samodzielnych poszukiwań literaturowych. Szczegółowe warunki określa regulamin.

1	2	3	4	5	6
1980	4 (175 pozycji)	1992	19 (1231 pozycji)	2005**	79
1981	8	1993	24	2006	80
1985	5 (794 pozycje)	1996	7	2007	43
1986	6 (261 pozycji)	1998	5	–	–
1988	4 (185 pozycji)	1999	6	–	–

* od 2002 r. rozpoczęto rejestrację wykorzystanych źródeł oraz czasu, jaki zajęły poszukiwania literaturowe,

** od 2005 część kwerend realizuje się w ramach obsługi serwisu „Zapytaj bibliotekarza”, których ta statystyka nie obejmuje.

Tematyka kwerend

Źródłami do analizy tematyki kwerend opracowanych dla użytkowników BUŚ są: archiwum korespondencji prowadzonej w OIN BUŚ oraz tzw. zeszyt kwerend tematycznych, prowadzony od 2002 r., a za okres od 2005 również dostępny na stronie internetowej BUŚ serwis „Zapytaj bibliotekarza”. Tematyka poszukiwanego piśmiennictwa jest bardzo zróżnicowana. Dotyczy materiałów bibliotecznych, muzealnych i archiwalnych i oczywiście ściśle łączy się z potrzebami informacyjnymi użytkownika.

Nie sposób wymienić i opisać wszystkich poszukiwań przeprowadzonych w czterdziestoletniej historii BUŚ. Wśród kwerend można odnaleźć przykłady, których realizacja trwała może godzinę, ale są i takie, które angażowały służbę informacyjną przez kilka dni. Efektem takiej pracy były obszerne spisy bibliograficzne, zawierające nawet do kilkuset pozycji odszukanego piśmiennictwa.

Najczęściej tematami kwerend są wyniki badań nauki polskiej i światowej. Poszukiwania literaturowe przeprowadza się w pierwszej kolejności na podstawie zbiorów BUŚ. Jednym z przykładów jest kwerenda opracowana dla Biblioteki Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie na temat prawa konstytucyjnego Stanów Zjednoczonych. Kwerenda liczyła 75 pozycji literaturowych. W przeszłości gromadzono informacje m.in. na podstawie systemu Selekttywnej Dystrybucji Informacji. Z dorobkiem naukowym Uniwersytetu Śląskiego pozwala zapoznać się tworzona w BUŚ baza danych⁷. Współcześnie użytkownicy w wielu

⁷ „Bibliografia Dorobku Pracowników Uniwersytetu Śląskiego”, dostępna pod adresem: <http://www.bg.us.edu.pl>.

wypadkach mogą samodzielnie prowadzić tego typu poszukiwania, za pośrednictwem dostępnych w OIN BUŚ baz danych i czasopism elektronicznych.

Stale opracowuje się informacje o powstałych w Uniwersytecie Śląskim doktoratach, np. dla Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach o rozprawach doktorskich związanych z tematyką obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu; dla Akademii Medycznej w Łodzi – informacje o materiałach źródłowych dotyczących ubezpieczenia chorobowego na Górnym Śląsku w latach międzywojennych.

OIN BUŚ opracował też wiele kwerend nadesłanych z zagranicy. Najczęściej z Niemiec, Czech, Wielkiej Brytanii, Francji, Stanów Zjednoczonych. Są to m.in. prośby o sporządzenie bibliografii podmiotowych, np. P.J. Safarika. Innym przykładem może być zestawienie bibliograficzne dotyczące heraldyki, sporządzone dla pasjonata ze Stanów Zjednoczonych.

Zagadnieniowe spisy bibliograficzne, także podmiotowo-przedmiotowe są jednymi z częściej opracowywanych projektów wyszukiwawczych. Z tej usługi korzystają głównie naukowcy z Uniwersytetu Śląskiego. Niejednokrotnie użytkownicy zwracają się z prośbą o pomoc w zbadaniu faktów z historii ich rodów. Przykładowo w 1990 r. czytelniczka w tym właśnie celu próbowała ustalić i zlokalizować miejscowość o przedwojennej nazwie „Reichau”.

Od 1996 r. dla pracowników i instytucji naukowych przeprowadza się analizy cytowań. Jako jedna z niewielu w Polsce BUŚ posiada dostęp do indeksów cytowań naukowych SCI, SSCI opracowywanych przez Instytut Informacji Naukowej w Filadelfii.

Powyższe przykłady pokazują złożoność i różnorodność tematyczną, prowadzonych przez pracowników informacji naukowej poszukiwań na życzenie użytkowników Biblioteki oraz wskazują w jak wielu sytuacjach społecznych uczestniczy.

Użytkownicy informacji naukowej – ludzie i instytucje

W specjalistycznym rozumieniu, proponowanym przez Bożennę Bojar, użytkownikami informacji są: nadawca komunikatu i odbiorca komunikatu⁸. Kategoryzując użytkowników informacji, należy położyć nacisk na ich potrzeby informacyjne⁹ oraz formy adresowanych usług. Podstawowy podział obejmuje dwie grupy: użytkowników samodzielnie bądź z pomocą bibliotekarza poszukujących informacji, z wykorzystaniem dostępnych w BUŚ tradycyjnych

⁸ Zob. *Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych*. Oprac. B. Bojar. Warszawa 2002, s. 288.

⁹ K. Szczuchura: *Użytkownicy informacji. Zarys problematyki*. W: *Informacja naukowa w Polsce*. Red. E. Ścibor. Olsztyn 1998, s. 109.

i elektronicznych źródeł wiedzy oraz odbiorców informacji indywidualnej, dla których kwerendy realizuje bibliotekarz. Wykorzystanie Internetu oraz charakterystyka jego użytkowników w BUŚ doczekało się omówienia¹⁰. Badań wymaga zagadnienie użytkowników informacji indywidualnej, opracowywanej na konkretne zapytanie informacyjne.

Statystyka prowadzona przez OIN, nie może być podstawą do wskazania ilościowych proporcji między tymi dwoma rodzajami użytkowników. Nie stwarza możliwości wyodrębnienia grupy korzystającej jednocześnie z obu form poszukiwań informacyjnych. Pozwala natomiast na wyodrębnienie podstawowych kategorii odbiorcy, które odnoszą się do pełnionych przez niego ról społecznych. BUŚ jest instytucją wspomagającą prace naukowo-badawcze i edukacyjne głównie macierzystej uczelni. Dlatego podstawową grupą użytkowników są studenci i pracownicy naukowcy Uniwersytetu Śląskiego. Ich ilość zmieniała się w czasie 40 lat funkcjonowania BUŚ, będąc jednocześnie odzwierciedleniem pewnych zdarzeń i procesów, które miały miejsce bezpośrednio w otoczeniu społecznym Biblioteki.

Zainteresowanie usługami informacyjnym BUŚ rosło wraz ze zwiększającą się ofertą usługową, głównie w zakresie dostępności źródeł informacji oraz fachowej pomocy bibliotekarzy. Zapotrzebowanie na informację naukową zgłaszali naukowcy i studenci ze wszystkich wydziałów. Zaobserwowano na przykład na początku lat dziewięćdziesiątych wzrost – o blisko 100 % – liczby użytkowników z Wydziału Filologicznego, co być może wiązało się z trwającą wtedy przeprowadzką biblioteki wydziałowej. Liczną grupą są od wielu lat studenci bibliotekoznawstwa i informacji naukowej ze względu na dostęp do specjalistycznych źródeł informacji. Stale są wykorzystywane źródła z zakresu nauk prawnych, matematycznych i przyrodniczych, jak również z dziedzin nauk społecznych.

Od połowy lat 70-tych systematycznie rosła liczba pracowników naukowych i studentów zgłaszających zapotrzebowanie na informację o zbiorach innych bibliotek w Polsce i za granicą. Tu należy wskazać, jako użytkowników także inne biblioteki, które zwracały się do OIN z prośbą o informację katalogową o zbiorach BUŚ. Z usług informacyjnych BUŚ korzystają nie tylko pracownicy i studenci Uniwersytetu Śląskiego, ale także osoby spoza środowiska akademickiego Uczelni. Zapytania informacyjne są kierowane do BUŚ przez inne polskie i zagraniczne ośrodki naukowe, np. w 2004 r. prośby o różnego rodzaju informacje najczęściej kierowały: Politechnika Śląska, Instytut Matematyki PAN, Akademia Ekonomiczna w Katowicach,

¹⁰ Zagadnienie korzystania z komputerowych źródeł informacji przez użytkowników BUŚ, omówił A. Pułikowski w artykule: *Wykorzystanie Internetu jako źródła informacji naukowej w Informatorium Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej” 2003, nr 2/3, s. 3–10.

Śląska Akademia Medyczna¹¹, Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie¹², Główny Instytut Górnictwa, Uniwersytet Opolski, Wyższa Szkoła Dziennikarska w Radomiu, Uniwersytet Wrocławski czy Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach.

Stałym elementem w działalności OIN było opracowywanie informacji na potrzeby pozostałych agend Biblioteki. W 1990 r. informacja tego typu stanowiła ok. 20% wszystkich zapytań kierowanych do OIN. Głównie były to informacje dla Oddziału Opracowania Zbiorów.

W obrębie poszczególnych kategorii użytkowników informacji obserwuje się różnego rodzaju zmiany i tendencje. Dlatego warto zwracać uwagę na konieczność ustawicznego badania potrzeb informacyjnych, dla efektywnej realizacji społecznego procesu komunikacji. Postulat ten BUŚ realizuje na podstawie ewidencji użytkowników oraz z dezyderat samych czytelników¹³.

Warsztat pracy i źródła informacji

Warunkiem sprawnego realizowania usług informacyjnych, jest dobrze przygotowany zespół specjalistów i warsztat, na który składają się źródła informacji i infrastruktura techniczna. Pierwszy zespół OIN liczył 2 osoby¹⁴. W następnych latach liczba etatów zwiększała się.

Od początku OIN BUŚ, opracowanie informacji dla użytkowników odbywało się, zależnie od specyfiki poszczególnych sytuacji informacyjnych, na podstawie źródeł dokumentalnych i niedokumentalnych¹⁵. Podstawowym źródłem informacji były zbiory Biblioteki, zwłaszcza księgozbiór podręczny informatorium, a w nim spisy bibliograficzne, informatory, encyklopedie itp., a także opracowywane przez OIN źródła informacji wtórnej¹⁶. Gdy zasoby okazywały się niewystarczające, poszukiwania prowadzono w innych bibliotekach, m.in. w Bibliotece Śląskiej. Zdecydowanie częstszą formą były zapytania teleksowe nadawane do Biblioteki Narodowej, z prośbą o ustalenie lokalizacji dla poszukiwanych dokumentów w bibliotekach na terenie kraju.

¹¹ Od połowy 2007 r. pod nazwą Śląski Uniwersytet Medyczny.

¹² Obecnie Akademia im. Jana Długosza.

¹³ Postulaty czytelnicze są zgłaszane bezpośrednio oraz w serwisach: „Zapytaj bibliotekarza” i „Zaproponuj książkę”.

¹⁴ Zespół tworzyły Aleksandra Kaszper i Małgorzata Nowakowska.

¹⁵ W. Piróg: *Zagadnienia informacji i dokumentacji naukowej*. Warszawa 1977, s. 23.

¹⁶ Omówienie opracowanych w BUŚ materiałów informacyjnych stanowi publikacja: M. Kyler, B. Warząchowska: *Informatory biblioteczne formą promocji Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. „Bibliotheca Nostra” 2007, nr 4, s. 17–32.

Wraz z komputeryzacją i automatyzacją procesów informacyjnych pojawiło się nowe narzędzie – poczta elektroniczna, która umożliwiła szybszy i wygodniejszy sposób komunikacji i transmisji danych między bibliotekami i ośrodkami informacji. Prace poszukiwawcze usprawniło powstawanie dostępnych on-line elektronicznych katalogów bibliotek w Polsce i na świecie.

Dla przykładu w 1995 r. najczęściej były przeszukiwane zasoby Internetu – 77 razy, a najczęściej wykorzystywane adresy to Biblioteka Kongresu oraz baza zawartości światowych czasopism naukowych. Dane o źródłach dotyczą tylko większych kwerend, które wymagały kilkugodzinnego przeszukiwania baz bibliograficznych i z których robiono obszerne wydruki. Z zasobów Internetu, baz CD-ROM i CSA korzystano o wiele częściej, gdy pojawiała się konieczność udzielenia odpowiedzi na konkretne pytanie lub uzupełnienie opisu bibliograficznego. W 1996 r. nastąpiła reorganizacja OIN. Przeprowadzono selekcję księgozbioru, ograniczając go do profilu ściśle informacyjnego, pozostawiając encyklopedie, słowniki, informatory i bibliografie.

Druga połowa lat 90-tych to początek coraz szerszego i powszechniejszego dostępu do elektronicznych źródeł informacji w wersji on-line oraz na nośnikach cyfrowych. Ich pojawienie się usprawniło procesy informacyjne w stopniu dotąd niespotykanym, o czym świadczą chociażby prezentowane wcześniej dane statystyczne udzielonych informacji. Tradycyjne, drukowane źródła wiedzy są wspomagane, a nawet zastępowane przez elektroniczne bazy danych. Wstępna analiza źródeł wykorzystanych do opracowania kwerend tematycznych pokazuje, iż najczęściej korzysta się z baz danych, elektronicznych wersji czasopism, dostępnych on-line katalogów bibliotecznych. Jest to czynnik mający istotny wpływ na jakość usług informacyjnych Biblioteki.

W służbie na rzecz badań naukowych i kształcenia akademickiego...

Wśród zadań pełnionych przez bibliotekę uczelnianą wymienia się m.in. „aktywne włączenie się i uczestniczenie w pracach naukowo-dydaktycznych swojej uczelni, przez planowe organizowanie warsztatu pracy naukowej i dydaktycznej, a także gromadzenie, opracowanie i pośredniczenie w informacji naukowej oraz popularyzowanie i kształcenie użytkowników w metodach wyszukiwania i wykorzystania tychże informacji”¹⁷. Mimo upływu wielu lat od chwili ukazania się artykułu profesora J. Ratajewskiego, zacytowany fragment nie stracił nic ze

¹⁷ J. Ratajewski: *O nową organizację bibliotek uniwersyteckich*. W: *Biuletyn Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego za rok 1972*. Katowice 1973, s. 63.

swej aktualności. Nie zmieniała się przecież rola uczelni, wobec której biblioteka pełni funkcje wspomagające, służąc rozwojowi i potrzebom nauki.

Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego kształtuje otoczenie i społeczeństwo informacyjne poprzez prowadzoną działalność usługową w zakresie informacji naukowej. Podstawowe zadania, wynikające ze specyfiki biblioteki naukowej, realizowane m.in. poprzez kwerendy, poszukiwania informacji, a także jej organizowanie, są elementem czynnej pomocy w twórczej pracy badawczej oraz w procesie kształcenia akademickiego. Poprzez upowszechnianie wiedzy i wyników badań naukowych, BUŚ wspomaga ich praktyczne wykorzystywanie.

Abstract

The article aims at reviewing selected aspects of information activity of the University of Silesia Library as the institution that supports research and academic development through provided information services. There are described types and subject matters of information inquiries. There were pointed out the most crucial conditions that have an influence on the quality of given information inter alia the workshop and used sources of information. The groups of scientific information users were described.

